

ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΟΡΑΤΟΡΙΑ

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΦΙΛΜ ΤΟΥ ΧΟΝΕΓΚΕΡ

Σέ ώριμμένα κινηματογραφικά φίλμ του τελευταίου καιρού, διαβάσαμε στις προβολές των προγραμμάτων επάνω στην οθόνη την εξής ύποβλητική φράση: Μουσική Χόνεγκερ. Ή φράσις αούτη συγκιναί εχχωριστά έλους τούδ μουσικούδ και τούδ θαυμαστάδ τούδ μεγάλου Έλβετου συνθέτου, που κρατεί τά σκήπτρα τής σύγχρονης μουσικής παντοδυναμίας.

«Μουσική Χόνεγκερ»... Δέν ήταν δυνατόν να μείνη έξω από τού κράτος τού κινηματογράφου, ο ρηϊκός κέλευθος και άπληροτος στις μουσικές κατακτήσεις του, συνθέτης τής «Αντιγόνης» και τού «Άμφιωνος», τού «Βασιλέου Δαυίδ», τής «Ιουδήθ» και τής «Άγιας Άλμείας», τής «Τρικιμίας» και τών «Μεταμορφώσεων τού κόσμου», τού «Πασιφίη 23!», τής «Συμφωνίας τού Ράγκιπυ» και τού μπαλέτου «Σκοιτιγκ Ρίγκ». Και μόνον οι τίτλοι τών κυριωτέρων αούτων Έργων του είναι άρκετοι να μιάς δείξουν τήν πολυτροπία τού τολμηρατότου αούτου δημιουργού που σημείωσε τόσους διαφορετικούς σχαμούς σ' όλα τά έδάφη τής τέχνης. Έκτός από τά δύο φίλμ που ανέφερα, ο Χόνεγκερ Έγραψε μουσική, παλαιότερα, για τού φίλμ τών «Άθλιων» τού Ούγκο, και για τού «Έγκλημα και τιμωρία» τού Ντοστογιέφου. Μά άφωνα κατά μέρος τις κινηματογραφικές αούτές ύποκρούσεις, όσο ένδιαφέρουσες και άν είναι, για να δώσω ένα σύντομο γενικό χαρακτηρισμό τού Έργου τού μεγάλου συνθέτου.

Ή μουσική τού Χόνεγκερ παίρνει μια βαθύτερη σημασία στην άρνητική έποχή μου. Ίσως να σημειώνη μια μεταστροφή τών καιρών μέσα στο αιώνη ύφισμα τού χρόνου. Καθιερώνει τή μουσική συγκίνησι ως τόν πρώτο συντελεστή τής μουσικής δημιουργίας, έξ ίσου ηγαίο και έδολο ένθουσιασμό, τήν πλατεία κι άβυσσος ήλευθερία τής φόρμας και τής σφραγίδα τού δυνατού άτομισμού, που νικά μέ τή φωτισμένη έθλησι και μέ τήν έμπνευσμένη έξόρμησι. Ό Χόνεγκερ κρατά τά κλειδιά τής γενέσεως όλων τών μουσικών μυστηρίων. Μά έχει τού θαυμαστό χάρισμα να συγκρατή τήν παραφορά τής έμπνευσέτου τού στο αόιστη πρόδιαγεγραμμένη πλάισιο τού πρωταρχικού τού σχεδίου. Είναι ένας κλασσικός όργιοφάντης. Ό «Βασιλεύδ Δαυίδ» είναι από τής άπόψεις αούτης τού χαρακτηριστικώτερο Έργο του. Πλατεία κι' έλευθερη έμπνευσις, γοργή ανέλιξις μουσικών εικόνων, περιγραφική συμφωνία, θρησκευτικός Έπος, ψυχικών δράμα, τού Έργου αούτο παρουσιάζει τ' άνομοιότερα στοιχεία μέσα στην όνήρη τού τβίου μουσικού πλμυθού. Τό άνεκμετάλλευτο θέμα τής πολυκύματης ζωής τού Προφήτάντακτος, ή ψυχογραφία τού θεολόγου βραβικού λαού, ξετυλίγεται ολοκώντανη μέσα στις μουσικές αούτές εελξίες, τις γεμάτες από πρωτόγονους και περίεργους μουσικούς βαρβαρισμούς. Μέσα τούδ άναζούν αγιάτρευτα ψυχικά πάθη, θρηνούν λέλοι, συντονίζονται παράφορα νικητήρια τραγούδια, βασιλείς δοξάζονται, νοσι ύψάνονται, άγγελοι έξ ούρανών συντονίζουν Άλληλοούτα άγγελολόγους κι' εφφροσύνης. Μουσική έιδυλλιακή, πρωτόγονη, βιβλική, που

πηγάζει άπ' τούδ ρυθμούδ τών στοιχείων τής φύσεως, περνά από τά στέδια μιάδ όρμηφωτης βαρβαρότητος για να φθάση στο κορόφωμα τής βασιλικής μεγαλοπρεπείας και στην άποθέσι τής υπερκόσμιας δόξας.

Δύο θεμελιώδεις άραία Έργα τού Χόνεγκερ, που μιά ένδιαφέρουν ώς Έλληνας, είναι ο «Άμφιων» και ή «Αντιγόνη». Ό «Άμφιων» είναι ένα μελόδραμα γραμμένο επάνω στο όμώνυμο λυρικό Έργο τού Πάλ Βαλερό. Ή μουσική του είναι κοσμογονική, όπως τού επιβάλλει ή οδαιώδης ύπότασις τού Έργου. Είναι ο μολτολογικός θρύλλος τού Άμφιωνος, τού άρραίου γυιού τού Διούδ και τής Άντιόπης, που μαγεύει μέ τή λύρα του τά ήμψυχα όντα και τά άψυχα κτώματα τής δημιουργίας. Κάτω από τόν ένναστρο ούρανό ο άρραίος Εήρβος κοιμάται. Γύρω του άνηχουν άσαφείς κι' άκαθάρτιστες οι άρμονίες τών ούρανών σαμάντων και μακρινού χαώδεις άντίλογοι... Γιατί ή μουσική δέν χει έξφευρεθή ακόμα από τούδ ανθρώπουδ. Μόλις τού άγνώ τραγούδι τών ηγών άρχίζει να διαγράφεται μέσα στο άρμονικό χάος, άλλα κι αούτο χωρίς καμιά σαφώς καθωρισμένη μελωδία. Ό Άμφιων ένδρείνεται λάγνες χορευτήρες που φωνάζουν τούδ πόθους του μέ τά άραία κορμιά τους. Μά επάνω άπ' τού κεφάλι του οι Μούσες άγρυπνούν... Διώχνουν τις σαρκικές όπτασεις και λικνίζουν τόν Άμφιωνα μέ λειτουργικές κινήσεις, ως τή στιγμή που ή αούγη χρυσαίνει τά κράσπεδα τ' ούρανού.

Στήν άχτιδόχαρη αούτη στιγμή καταβείνει άπ' τούδ ούρανούδ ο 'Απόλλων. Φέρνει στη γή τή λύρα του και τήν χαρίζει στον Άμφιωνα για να άποκαλώση τή μουσική τήν ποίησι και τήν άρκτηκτονική στον κόσμο.

— Σένα διαλέγω, λέγει ο Θεός, όπως ο κεραυνός διαλέγει τις κορυφές.

Ό Άμφιων ένυπνά και παίρνει τή λύρα. Ό πρώτος ήχος που βγάξει άπ' τις χορδές τής, τρυμάει όλη τή φύσι. Μά ο δεύτερος τή μαγεύει. Ό τρίτος τή μαγεύει όλοκληρωτικά. Έτσι σιγά-σιγά ο Άμφιων μέ τή άθέατη συμβολή τού 'Απόλλωνος, άνακαλύπτει τή μουσική, που προήλθε τού ανθρώπουδ μέσα στη δημιουργία. Άκούεται στην άρχή ένα θαυμαστό πρελούδιο, μέσα στο όποίο δημιουργούνται οι μουσικές κλίμακες και οι τρόποι. Έπειτα οι άρχέτυπες αούτέ άρμονίες διαμορφώνονται πλαστικά κι' έξελίσσονται σε μία φλογόρα σταθερά κτισμένη επάνω σε δυνατούς ρυθμούς. Σίς προστάγις τής δημιουργικής αούτης Φωτογας, οι πέρες που ήταν σαμασιωμένες κατά γή, στις ώμοειδες τών γύρω βουνών, σηκώνονται αούδωρητα κι' άνυψώνουν μόνες τους τόν ναό τού 'Απόλλωνος. Οι Μούσες μεταμορφώνονται σε μαρμαρίνες κολώνες κι' ύποβασιάζουν τού λομπρό οικοδομημα. Τό βαθύτρο νόημα τού μθουθ, που άνάγεται σε καλλιτεχνικό σύμβολο είναι προφανές: ή άρχιτεκτονική γεννιεται από τή μουσική, που είναι ή πρωταρχική έκδήλωσις μέσα σ' όλες τις καλές τέχνες, άφου κλεινει μέσα τής τού ρυθμό, τού πρώτιστου στοιχείου τής δημιουργίας.

Για τού κοροφαίν Έργο τού Χόνεγκερ τόν «Βασιλέα Δαυίδ», Δέ μιλήρω άναλυτικά σε προσεχές μου άρθρο.